

สารน่ารู้-กฎหมายรอบตัว

นาย พิษณุ ผาสุกมโน เรียบเรียง

เรื่องที่ ๕ กรณีวิกฤตมหาอุทกภัยน้ำท่วมใหญ่ จะทำให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากการชำระหนี้ ก็ไม่แน่ว่าเสมอไป

สิ่งที่ไม่น่าจะเกิดขึ้นกับประเทศไทย ก็ได้เกิดขึ้นมาแล้ว คือน้ำท่วมใหญ่ ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ในหลายจังหวัดรวมทั้งกรุงเทพมหานคร เป็นวิกฤตมหาอุทกภัยน้ำท่วมครั้งใหญ่ที่สุดเท่าที่เคยมีมาอันไม่อาจจะหลีกเลี่ยงได้และเป็นเวลานานถึง ๒ - ๓ เดือน รวมพื้นที่ประสบภัยทั้งหมด ๖๕ จังหวัด ซึ่งย่อมกระทบกับเศรษฐกิจของประเทศอย่างใหญ่หลวง อีกทั้งกระทบกับการทำงาน การจ้างแรงงาน การทำธุรกิจการค้าต่าง ๆ ของประชาชนอย่างเราๆท่านๆ ทั้งหลาย และยังกระทบกับการทำ นิติกรรมสัญญาต่าง ๆ ที่ได้ทำขึ้นแล้วหรืออาจจะเกิดขึ้นในภายภาคหน้าระหว่างคู่สัญญา (คือเป็นเจ้าหนี้ลูกหนี้ต่อกัน) ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาที่ได้ทำขึ้นแล้วต่อไปได้จนเสร็จการหรืออาจทำให้บอกเลิกสัญญาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้

กรณีในเหตุการณ์อย่างนี้ กฎหมายก็ได้วางหลักเกณฑ์ไว้แล้วตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนี้

มาตรา ๘ คำว่า “เหตุสุดวิสัย” หมายความว่า เหตุใดๆอันจะเกิดขึ้นก็มิได้ จะให้ผลพิบัติก็มิได้ เป็นเหตุที่ไม่อาจป้องกันได้ แม้ทั้งบุคคลผู้ต้องประสบหรือใกล้จะต้องประสบเหตุนั้น จะได้จัดการระมัดระวังตามสมควรอันพึงคาดหมายได้จากบุคคลในฐานะและภาวะเช่นนั้น

จึงอาจแยกเหตุสุดวิสัย ได้เป็น ๒ กรณี

๑. เหตุที่เกิดจากธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว พายุ น้ำท่วม
๒. เหตุที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ เช่น จลาจล สงคราม

แต่เหตุสุดวิสัยจะทำให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากการชำระหนี้หรือไม่ เหตุสุดวิสัยนั้นจะต้องเป็นเหตุการณ์ที่ทำให้การชำระหนี้ตกเป็นการพ้นวิสัย ด้วย จึงจำเป็นต้องพิจารณาข้อเท็จจริงต่อไปอีกว่าเหตุสุดวิสัยนั้นจะต้องทำให้การชำระหนี้ที่เป็นไปไม่ได้นั้นจะต้องมีลักษณะเป็นการถาวรอีกด้วย กล่าวคือ ไม่มีทางชำระหนี้ได้เลยทุกส่วน หรือชำระหนี้ไม่ได้ในส่วนใหญ่หรือส่วนสำคัญ ดังนั้นหาก วัตถุแห่งหนี้ ยังคงมีอยู่ ก็ยังไม่อาจถือเป็นเหตุสุดวิสัยได้ เพียงแต่เป็นเหตุให้ลูกหนี้ ไม่ตกเป็นผู้ผิดนัด ที่จะต้องรับผิดชอบในค่าสินไหมทดแทนเพิ่มขึ้นอีกเท่านั้น สัญญาที่ได้ทำต่อกันไว้ก็ยังคงบังคับได้อยู่ตลอด

การพ้นวิสัยที่ทำให้การชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัยนั้น มี ๒ กรณี

๑. ถ้าพ้นวิสัยก่อนทำสัญญา จะเรียกว่า นิติกรรมมีวัตถุประสงค์เป็นการพ้นวิสัย
๒. ถ้าพ้นวิสัยภายหลังทำสัญญา จะเรียกว่า การชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัย

และยังต้องมีข้อพิจารณาอีกว่า แม้ลูกหนี้จะหลุดพ้น หากความเสียหายเกิดขึ้น ใครจะเป็นผู้รับผิดชอบ แยกพิจารณาว่าเป็นกรณีทั่วไป หรือ กรณีเป็นสัญญาต่างตอบแทน ซึ่งผลของความรับผิดชอบจะแตกต่างกัน

กรณีตัวอย่าง เมขลา สั่งซื้อรถยนต์กับนายราม ที่ดอนเมือง ต่อมาเกิดวิกฤตมหาอุทกภัยน้ำท่วมดอนเมืองสองเดือน ทำให้นายราม ไม่สามารถส่งมอบรถยนต์ให้ตามที่ตกลงกันได้ ดังนี้

๑. หากรถยนต์ยังคงอยู่ ก็ต้องถือว่าน้ำท่วมเป็นเหตุสุดวิสัย แต่ไม่เป็นเหตุให้การชำระหนี้เป็นการพ้นวิสัย เป็นแต่เพียงทำให้นายรามยังไม่ตกเป็นผู้ผิดนัดเท่านั้น สัญญาซื้อขายยังคงอยู่ไม่ระงับ เมื่อน้ำลดนายรามจึงมีหน้าที่ต้องส่งมอบรถยนต์ให้เมขลาต่อไป

๒. หากรถยนต์จมน้ำเสียหาย ก็ต้องถือว่าน้ำท่วมเป็นเหตุสุดวิสัยและเป็นเหตุให้การชำระหนี้เป็นการพ้นวิสัย ซึ่งเป็นภัยพิบัติที่เกิดขึ้นมาภายหลังจากที่ได้ทำสัญญาซื้อขายรถยนต์ มิได้เป็นความผิดของนายรามและเมขลา โดยสัญญาซื้อขายเป็นสัญญาต่างตอบแทน และยังมีได้คัดเลือกรถยนต์คัน รถยนต์ที่จมน้ำจึง ไม่ใช่ทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง นายรามจะต้องรับผิดชอบต่อภัยพิบัติและไม่มีสิทธิเรียกร้องราคารถยนต์จากเมขลา ขณะเดียวกันเมขลาย่อมไม่มีสิทธิได้รับรถยนต์ชำระหนี้ตอบแทนจากนายรามและเมขลาไม่ต้องชำระราคารถยนต์นั้นแต่อย่างใด แต่หากเมขลาได้มีการวางเงินมัดจำไว้เมขลาก็ย่อมได้รับเงินคืน

๓. หากรถยนต์ที่ได้คัดเลือกกันไว้แล้วว่าเอคันนี้ต่อมาเกิดจมน้ำเสียหาย ต้องถือว่ารถยนต์เป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่งแล้ว

กรรมสิทธิ์ในรถยนต์ย่อมโอนไปยังเมขลาทันทีตั้งแต่ขณะเมื่อได้ทำสัญญาซื้อขายกัน

แม้เมื่อภัยพิบัติจากน้ำท่วมเกิดขึ้นโดยมิได้เป็นความผิดของนายรามและเมขลาก็ตาม

แต่กฎหมายให้เมขลาผู้ซื้อที่จะได้รับการส่งมอบรถยนต์จากนายรามเป็นผู้เสี่ยงในภัยพิบัตินั้นและเป็นผู้รับผลแห่งภัยพิบัติ อีกทั้งยังต้องชำระหนี้ตอบแทนด้วย ดังนั้นเมขลาไม่มีสิทธิที่จะขอรับรถยนต์คันใหม่จากนายรามได้อีก และยังคงชำระค่ารถยนต์คันที่จมน้ำเสียหายจนครบจำนวนอีกด้วย

